

Οικονομικό Έγκλημα 7-10-2019

Είναι ιδιαίτερη τιμή και χαρά να προλογίζω τη σημερινή ημερίδα που συνδιοργανώνουν η Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων και Μαχόμενων Δικηγόρων, το Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Frederick της Κύπρου και ο ΔΣΑ με το επίκαιρο θέμα «Το Οικονομικό Έγκλημα στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα».

Η πρωτοβουλία αυτή καταδεικνύει ότι η νομική κοινότητα έχει την ωριμότητα και την δεδηλωμένη πρόθεση την να θέτει το δάκτυλο *επί τον τύπον των ήλων* και να προωθεί τον δημόσιο διάλογο για φλέγοντα ζητήματα, όπως το οικονομικό έγκλημα, που έχουν ιδιαίτερη κοινωνική σημασία, και συνδυάζουν το δογματικό ενδιαφέρον και την πρακτική σπουδαιότητα.

Η σημερινή οικονομική, κοινωνική και τεχνολογική πραγματικότητα έχει οδηγήσει σε οβιδιακές μεταλλάξεις της τυπολογίας και μορφολογίας του εγκλήματος. Το έγκλημα του «λευκού περιλαιμίου» αναδεικνύεται πλέον σε προεξάρχουσα μορφή εγκληματικής δράσης, ιδίως λόγω της έκτασης και της έντασης των συνεπειών της, τόσο για τους αμέσως παθόντες, όσο και για την οικονομία και την κοινωνία στο σύνολό της.

Η έξαρση της οικονομικής εγκληματικότητας δεν είναι τυχαία. Τα νέα θεσμικά κι εξωθεσμικά κέντρα και δίκτυα οικονομικής και πολιτικής ισχύος επέτρεψαν στο «φονταμενταλισμό της αγοράς» και στις ιδιωτικές εστίες εξουσίες ν' αποκτήσουν ακόμη μεγαλύτερη ισχύ. Σε αυτό το πλέγμα γεννήθηκε και διευρύνθηκε η διαπλοκή, η οποία αντικαθιστά τις θεσμικές διαδικασίες και αποφάσεις μέσω υπόγειων, πελατειακών οικονομικών εξαρτήσεων. Τούτο έχει ιδιαίτερη σημασία διότι η εγκληματικότητα του «λευκού περιλαιμίου» δεν μπορεί ν' αποδώσει καρπούς χωρίς τη σύμπραξη της πολιτικής διαφθοράς και την κατάχρηση εξουσίας. Η διαφθορά, φανερή ή κρυφή, διαβρώνει τα θεσμικά συστήματα διαφάνειας και λογοδοσίας, ενώ η εγκληματικότητα κέρδους στηρίζεται, με τη σειρά της, στη διεφθαρμένη συναλλαγή, αλλά και στην κρατική εύνοια ή ανοχή.

Οικονομική εγκληματικότητα, διαφθορά και διαπλοκή συγκροτούν έναν ολετήρα που υπονομεύει τη δημοσιονομική πολιτική του Κράτους και την κοινωνική και οικονομική πρόοδο. Η γιγάντωσή τους, δε, συνιστά προφανή **απειλή για τη δημοκρατία**. Όπως παραστατικά λέει ο Γιάννης Πανούσης που έχει δια μακρόν εντρυφήσει στα σχετικά ζητήματα από εγκληματολογική έποψη, *αν το Κράτος για οποιονδήποτε λόγο ή με οποιοδήποτε πρόσχημα ευνοεί, ενθαρρύνει ή και νομιμοποιεί τον παράνομο πλουτισμό τότε, το «διαφθαρτικόν»*

καθίσταται «θανατηφόρον» και, εισερχόμενο μέσα στους μηχανισμούς των «δικτύων παροχής υπηρεσιών διαφθοράς», καταλύει τις βασικές αρχές της Δημοκρατίας.

Δεδομένων των ως άνω σοβαρότατων συνεπειών, σαφές είναι ότι η ποινική διαχείριση της οικονομικής εγκληματικότητας και της διαφθοράς απαιτεί εν ταυτώ **αποφασιστικότητα του ποινικού νομοθέτη και αποτελεσματικότητα του μηχανισμού καταστολής.**

Το σύστημα ποινικής καταστολής και έκτισης των ποινών στη χώρα μας, με τις αλλεπάλληλες, συχνά εμβλωματικές, τροποποιήσεις του, δοκιμάζει συχνά την αποτελεσματικότητα της ασκούμενης **αντεγκληματικής πολιτικής** και υπονομεύει την βασική της τελεολογία, ήτοι την **γενική και ειδική πρόληψη**. Αρκεί να θυμηθούμε -από το πρόσφατο παρελθόν- τη διάταξη του άρθρου 23 ν. 4356/2015, η οποία παρά τις όποιες δικαιοπολιτικές εκτιμήσεις του νομοθέτη, στην πράξη χρησιμοποιήθηκε (και) για την υφ' όρον απόλυση καταδίκων, ορισμένοι εκ των οποίων εξέτιαν ποινές για σοβαρότατα οικονομικά εγκλήματα. Ευάριθμες περιπτώσεις που είδαν το φως της δημοσιότητας συνέθεσαν μια αλγεινή εικόνα, κατά την οποία καταδικασθέντες για σοβαρά εγκλήματα, εκτίοντας μικρό

μόνο τμήμα (το 1/5) της ποινής τους, και με την επίκληση λόγων υγείας, κατέληξαν να κυκλοφορούν ελεύθεροι.

Όπως έχουμε πει δημόσια και με άλλες αφορμές, και **υπό το καθεστώς των νέων Κωδίκων επιβάλλεται η επανεξέταση των όρων της υφ' όρων απόλυσης**, ώστε να επιτυγχάνονται οι στόχοι γενικής και ειδικής πρόληψης. Από εκεί και πέρα όμως απαιτείται **νομοθετική σταθερότητα** ώστε η Πολιτεία να μην αφήνει περιθώριο στους εγκληματίες, ιδίως τους οικονομικά ισχυρούς, να προσβλέπουν σε μελλοντικές ευνοϊκές γι' αυτούς μεταβολές του πλαισίου έκτισης των ποινών. Ιδίως, πρέπει να παύσει η πολύ συχνή, αλλά δυστυχώς συγκυριακή, νομοθέτηση των λεγόμενων **«αποσυμφορητικών διατάξεων»**, που εισάγονται για σκοπούς ξένους με την τελεολογία της ποινικής καταστολής. Διότι ο εγκληματίας που γνωρίζει ότι, ανεξαρτήτως υποκειμενικών μεγεθών, θα αφεθεί ελεύθερος σε χρόνο πολύ συντομότερο της καταγνωσθείσας ποινής, κινούμενος με την *«λογική του εγκληματία»* έχει κάθε λόγο να καλλιεργήσει τη ροπή του στο έγκλημα και να επαναλάβει τις πράξεις του. Ιδίως μάλιστα, όταν στο χώρο των εγκλημάτων του «λευκού περιλαιμίου» η προσδοκώμενη ωφέλεια είναι μεγαλύτερη από το απειλούμενο «κακό» για τον δράστη.

Από την άλλη πλευρά, επειδή τα ζητήματα ποινικής καταστολής είναι εξόχως ευαίσθητα από δικαιοκρατική έποψη, δεν πρέπει ποτέ να λησμονούμε τη βασική αρχή του δικαίου ότι **η δικαιοσύνη δεν μπορεί να απονέμεται έναντι οιαδήποτε τιμήματος**. Η απαρέγκλιτη τήρηση της συνταγματικής και της δικονομικής τάξης και ο απόλυτος σεβασμός στα δικαιώματα του κατηγορουμένου είναι αδιαπραγμάτευτα σε ένα κράτος δικαίου.

Δυστυχώς, η διεθνής και ευρωπαϊκή ιδίως αντιμετώπιση της οικονομικής και της οργανωμένης εγκληματικότητας έχει πολλάκις επιδιωχθεί χωρίς τον επιβεβλημένο σεβασμό στις ανωτέρω σταθερές του ευρωπαϊκού νομικού πολιτισμού.

Ως χαρακτηριστικά παραδείγματα αναφέρουμε την **κάμψη του δικηγορικού απορρήτου** που προβλέπεται στην **4η Οδηγία για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος** και την ευκολία με την οποία γίνονται δεκτά αποδεικτικά μέσα, που κλονίζουν τα υπερασπιστικά δικαιώματα, όπως οι κρυφοί μάρτυρες. Τέτοια μέτρα υπονομεύουν την άσκηση του δικηγορικού λειτουργήματος και τα θεμελιώδη δικαιώματα των διαδίκων. Για το λόγο αυτό το δικηγορικό σώμα μάχεται σθεναρά ώστε να θέσει ανάχωμα σε παρόμοιες κατασταλτικές σκοπιμότητες και δικονομικούς σολοικισμούς. Στο πλαίσιο αυτό **η πλήρης κατοχύρωση του δικηγορικού απορρήτου έναντι της**

ανακριτικής έρευνας (άρθρο 248 παρ. 6 ΚΠΔ), αποτελεί κατάκτηση για το δικηγορικό σώμα.

Μοιράζομαι τις σκέψεις αυτές μαζί σας περισσότερο ως έναυσμα προβληματισμού παρά ως πλήρη τοποθέτηση επί του θέματος, που άλλωστε έχει πολλές διαστάσεις, και όχι μόνον αυστηρά νομικές, που θα αναπτυχθούν από τους εκλεκτούς εισηγητές.

Θεωρώ πολύ σημαντικό ότι μέσα από τη σημερινή ημερίδα και τον γόνιμο διάλογο που θα ακολουθήσει, θα προβληματιστούμε σχετικά με τον τελεολογικό προσανατολισμό της ποινικής νομοθέτησης στο χώρο της οικονομικής εγκληματικότητας, στοχεύοντας κατά το δυνατόν στην πρακτική εναρμόνιση των βασικών επιδιώξεων της αποτελεσματικής καταστολής, χωρίς εκπτώσεις στο επίπεδο θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Είμαι βέβαιος ότι οι εισηγήσεις των διακεκριμένων ομιλητών καθώς και οι παρεμβάσεις που θα ακολουθήσουν αποτελούν εγγύηση για μια ουσιαστική και γόνιμη ανταλλαγή απόψεων και διατύπωση προτάσεων.

Ευχαριστώ θερμά για την προσοχή σας.